

Evsizlerin Genel Özellikleri, Sokaktaki Yaşam Deneyimleri ve İhtiyaçları

General Characteristics of the Homeless, Their Life Experiences on the Street and Their Needs

Güngör ÇABUK

Dr. Öğr. Üyesi, Antalya AKEV Üniversitesi

Ass. Prof. Dr., Antalya AKEV University

gungorcabuk@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8804-3766

Elvan ATAMTÜRK

Dr. Öğr. Üyesi, Kocaeli Üniversitesi

Ass. Prof. Dr., Kocaeli University

elvan.atamturk@kocaeli.edu.tr

ORCID: 0000-0002-6538-4792

Selma ÖNCEL

Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi

Prof. Dr., Akdeniz University

oncel1966@gmail.com

ORCID: 0000-0002-1882-1793

DOI: 10.56720/mevzu.1235075

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 15 Ocak / January 2023

Kabul Tarihi / Date Accepted: 03 Mart / March 2023

Yayın Tarihi / Date Published: 15 Mart / March 2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Mart / March 2023

Atıf / Citation: ÇABUK, G., ATAMTÜRK, E., ÖNCEL, S. (2023). Evsizlerin Genel Özellikleri, Sokaktaki Yaşam Deneyimleri ve İhtiyaçları. *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (Mart 2023): 539-568 DOI: 10.56720/mevzu.1235075

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

web:<http://dergipark.gov.tr/mevzu>|mailto:mevusbd@gmail.com

Copyright © CC BY-NC 4.0

Öz*

Bu çalışma Antalya merkezde sokaklarda evsiz olarak yaşayan bireylerin kendileri ve aileleri hakkında bilgi edinmek, evsiz olmadan önceki yaşamları, evsizliğin nedenleri ve nasıl başladığı, evsiz olarak yaşadıkları süreçteki deneyimleri, karşılaştıkları sorunları ve beklentilerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Çalışmada nitel araştırma teknikleri kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak 20 evsize ulaşılmıştır. Veriler odak grup görüşmesi, anket formu ve gözlem yoluyla toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tematik ve betimsel analiz yöntemleri kullanılmıştır.

Araştırmada; (1) evsizlerin bireysel özellikleri ve sosyal durumları; (2) evsizlerin sokakta yaşamaya başlamadan önceki durumları; (3) evden/aileden ayrılma nedenleri; (4) evsizlerin sokaktaki yaşam deneyimleri ve (5) geleceğe ilişkin beklentileri, olmak üzere beş ana tema belirlenmiştir. Evsizlerden biri hariç nüfus kayıtları Türkiye'nin değişik şehirlerindedir. Evsiz olma nedenlerinin başında aile içerisinde şiddet görme, ailede kayıplar, yoksulluk, alkol, madde ve kumar bağımlılığı gelmektedir. Evsizlerin kaldıkları yerler hastane, otogar, cami avlusu, parklar, kapalı pazar yerleri, eski arabalar, çadır, sahil kenarları, pansiyon ve kapalı otobüs duraklarıdır. Evsizlerin kendi aralarında iletişimleri bulunmakta olup, özellikle sokaktaki ilk deneyimlerinde nerelerden ücretsiz yemek alabilecekleri, nerelerde kalabilecekleri konularında birbirlerini bilgilendirmektedirler. Bireylerin her birinin evsiz olmalarının nedeninin farklı olduğu; sokakta yaşamaya alışmakta zorlandıkları, alıştıktan sonra da bu durumu normal olarak karşıladıkları görülmektedir. Hayattan çok büyük beklentilerinin olmadığı, gerekirse ölümü göze aldıkları, toplum tarafından dışlanmaktan rahatsız oldukları dikkat çekmektedir. Düzenli bir hayatı özledikleri, iş beklentilerinin olduğu bunun yanında kalacak yer sorunlarının

* **Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı**

Yazarların çalışmadaki katkı oranları eşittir.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Çalışmamızın ana aktörleri katılımcılara teşekkürlerimizi sunarız..

Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

da zmlenmesinin gerekli olduğunu dşndkleri ve bireylere/kurumlara gvenlerinin azaldığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Evsizler, sokakta yaşam, sosyal hizmet.

Abstract

This study was carried out with the purpose of obtain information about the individuals who live on the streets as homeless in Antalya and about their families, their lives before they became homeless, the reasons for being homeless and how they became homeless, their experiences of being homeless, their problems and their expectations.

The study was conducted with a qualitative research method and used a phenomenological model. 20 homeless people were reached by using purposive sampling models. The data were collected by focus group interview, questionnaire and observation. Five main themes were identified. Those are (1) the individual characteristics and social status of the homeless; (2) the situation of the homeless before they started living on the street; (3) reasons for leaving home/family; (4) the life experiences of the homeless on the street and (5) their expectations for the future. Except one, homeless people's population registers are made in different cities of Türkiye. The main reasons for being homeless are domestic violence, loss in the family, poverty, alcoholism, substance abuse, and gambling addiction. The places where the homeless stay are hospitals, bus stations, mosque courtyards, parks, covered marketplaces, old cars, tents, beaches, pensions, and covered bus stops. Homeless people have communication among themselves, and they inform each other about where they can get free food and where they can stay, especially in their first experience on the street. The reason for each individual's being homeless is different and it is seen that they have difficulty in getting used to living on the street and that they meet this situation as normal after they get used to it. It is noteworthy that they do not have great expectations from life, they risk death if necessary, and they are uncomfortable with being ostracized by the society. It has been determined that they miss a regular life, they have job expectations, and they think that accommodation problems need to be resolved, and their trust in individuals/institutions has decreased.

Keywords: Homeless people, life on the street, social work.

Giriş

Evsizlik birçok boyutu olan çok değişkenli (Özdemir 2010) sosyal bir halk sağlığı sorunu olup (Gelberg ve Arangua, 2006; Ersin ve Baş, 2021), tüm dünyada ekonomik ve politik faktörlere bağlı olarak gittikçe artmaktadır (İlhan ve Ergün, 2010). Evsizlik bireyin kısa ya da uzun süreli kalacak bir yerinin bulunmamasıdır (Acar vd. 2022). Evsizler geleneksel konutların haricinde; kullanılmayan, terk edilmiş mekânlarda, sokaklarda, parklarda, otobüs duraklarında; daha doğrusu ev olarak tasarlanmamış yerlerde veya evsizlerin kaldığı barınaklarda yaşayan insanlardır (Işıkhan, 2006). Evsizlerin sabit ve düzenli biçimde uyuyacak yerleri yoktur. Genellikle terk edilmiş binalarda, köprü altlarında, tünellerde ve metrolarda yaşarlar (Nies, 2001; Bekaroğlu Doğan 2020). Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi evsizliği “*Mutlak Evsizlik*” olarak nitelemektedir. İnsanların yerleşimi için tasarlanmamış fiziki koşulları uygun olmayan kapalı yerlerde, terk edilmiş binalarda, açık alanlarda, araçlarda, acil durum barınaklarında ya da geçiş evlerinde geçici olarak kalanları mutlak evsizler olarak değerlendirmektedir. Dünyada mutlak evsiz sayısının 100 milyon ile bir milyar arasında olduğu tahmin edilmektedir (Gelberg ve Arangua, 2006; Bekaroğlu Doğan, Y. 2020).

Evin dışında geçirilen zamana göre evsizler *Epizodik* (ara sıra meydana gelen), *geçici* ve *kronik* olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Mossman ve Perlin 1992’den Akt. Akyıldız 2017). *Epizodik evsizler*, yoksulluk sınırının altında yaşamını sürdüren, düzenli geliri bulunmayan ve sürekli evsiz olma olasılığı olanlardır. *Geçici evsizler*, belirli zamanlarda evsizlik riskiyle karşı karşıya kalan bireylerdir. Aile içerisinde yaşanan sorunlar nedeniyle kaygı ve depresyon belirtileri gösteren, bağımlılığı bulunan kişileri kapsamaktadır. Sığınacak yeri bulunan bireyler irtibat içerisinde oldukları bir evleri olduğundan, kendilerini bir topluma ait olarak görürken; sığınacak yeri olmayanlar kendilerini bir topluma ait göremezler. *Kronik evsizler ise* devamlı, uzun süreli kalacak yeri olmadan yaşamını sürdüren bireylerdir. Bunun yanında evsizler *çatısız olanlar* (Geceleri sokakta uyuyanlar), *konutsuzlar* ve *süreklilik göstermeyen* biçimde barınaklarda yaşayanlar olmak üzere üç grupta değerlendirilmektedir (Ravenhill, 2008).

Evsizliğin nedenlerinin başında; nüfus artışı, gç, çarpık kentleşme gibi yapısal sorunlarla; bireysel düzeyde yaşanan yoksulluk, finansal kayıplar, ipotekler, gelirle orantısız kira artışı, işsizlik, sosyal yoksunluk, aile içi iletişimsizlik, ailede oluşan krizler kayıplar, şiddet, alkol ve madde bağımlılığı, travmatik çocukluk ağı deneyimleri, psikiyatrik bozukluklar vb. destekleyici yardım hizmetlerinin zamanında ve yeterli düzeyde yapılmaması, sosyal konut stok eksikliği gelmektedir (Roth ve Bean 1986; İlhan ve Ergün 2010; Akyıldız 2017; Kalaycı ve Akın 2021). Kısaca evsizlik, yıkıcı sonuçları olabilen, toplum sağlığını olumsuz etkileyen, kişinin güven kaybına neden olabilen, sadece bireyi değil, toplumu da etkileyen ciddi bir sorundur (Kaya Kılıç ve Aslantürk 2019; Ersin ve Baş, 2021). Evsizlik nedeni ne olursa olsun bireyde sosyal gerilemeye neden olan bir süreçtir. Evsizlik bireyin ailesinden, yakın çevresinden ve çalışma yaşamından uzaklaşmasına yol açmaktadır. Bu durum, ailede ilişkilerin bozulması, dağılması ve buna bağlı olarak yakın sosyal çevrenin kaybıyla ortaya çıkan, aile ve yakın çevreyi içeren sosyal sistemlerinin kopmasına neden olmaktadır. Burada ailenin dolayısıyla “Ev”in yokluğu sıcak ilişkilerin olmaması, oluşturulamaması anlamına gelmektedir (Akyıldız 2022).

Özetle tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de bireysel veya ailesel sorunları nedeniyle kişiler evlerinden uzaklaşmakta ve yaşamlarına sokaklarda devam etmekte/etmek zorunda kalmaktadır. Hava şartlarının özellikle kış aylarında diğer bölgelere göre daha sıcak olması, evsizler için Antalya’nın cazibe yeri olmasında önemli bir faktör olmaktadır. Ülkemizin birçok yerinden bireyin Antalya’ya geldiği ve yaşamını sürdürmeye çalıştığı gözlenmektedir. Bu verilerden hareketle, Antalya merkezde denize yakın belirli bir bölgede sokakta yaşayan kişilerin özelliklerini, yaşam biçimlerini, düşüncelerini, deneyimlerini, beklentilerini ortaya çıkarmak, ileride yapılacak çözüm odaklı çalışmalara yön vermesi amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

Yöntem

Antalya’da merkezde belirli bir bölgede evsiz olarak yaşayan bireylerin özelliklerini, sokaklarda yaşadıkları deneyimlerini ve ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Antalya’da açık alanda yaşamak hava şartlarına bağlı olarak diğer bölgelere göre

daha kolay olmaktadır. Bu nedenle evsizlerin Antalya’da yaşamayı daha çok seçtikleri düşünülmektedir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Çalışmada amaçlı ve kartopu örnekleme tekniği kullanılmıştır. Ayrıca maksimum çeşitlilik konusuna da özen gösterilmiştir. Amaçlı örnekleme, zengin içerikli veriler olduğu öngörülen olguların ayrıntılı biçimde incelenmesiyle nitelikli verilerin oluşturulmasına olanak sağlamaktadır. Maksimum çeşitlilik yönteminde farklı özellikler taşıyan durumlar arasında ortak veya paylaşılan olgular olup olmadığını anlamak ve buna göre problemin farklı özellikleri ortaya konmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2018).

Bu çalışmada Antalya merkezde evsiz olarak sokaklarda yaşayan, ruhsal bozuklukları olmadığı gözlemlenen, ileri düzeyde alkol-madde kullanmayan, iletişim problemi olmayan, kendisini ifade edebilen ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan bireyler örnekleme dâhil edilmiştir. Antalya’da bir sivil toplum kuruluşunun, evsizlere destek vermek üzere bir kamu hastanesinin bahçesinde özellikle kış aylarında akşam yemeği verdiği dönemde gözlem yapılmıştır. İlk önce güven sorunu olduğu gözlenmiş, ilerleyen günlerde kartopu yöntemiyle diğerlerine de ulaşılmış, güven sağlanana kadar birçok kez ziyaret edilmiştir. Daha sonra iletişim sağlanabilen gönüllülerden onam alınarak görüşmeler yapılmıştır. Araştırma verileri 15 Mart-15 Haziran 2022 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırma kapsamında 100’ün üzerinde evsizle ön görüşme yapılmış ve içlerinden örnekleme belirtilen kriterleri taşıyanlar arasından tamamı erkek olan 20 kişiyle dört odak grup görüşmesi yapılmıştır. Görüşmeler esnasında iletişim kurulan bireyler arasında kadın evsizlere rastlanmamıştır. Görüşmeler sivil toplum kuruluşunun yemek verdiği yerde evsizlerin toplandıkları alandan ayrı bir yerde sessizlik ve gizlilik sağlanarak yemek saatinden önce veya sonra yapılmıştır.

Görüşme yapılan katılımcıların özellikleri Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcı Evsizlerin Özellikleri

Kod Grup	1 Kod Birey	2 Yaşı	Sokakta Yaşadığı (yıl)	Süre	Eğitimi
G1	K1	60	33		İlkokul mezunu

G1	K2	36	10	9. sınıf terk (Almanya'da)
G1	K3	24	11	Lise 1. sınıf terk
G1	K4	39	11	İlkokul 3. sınıf terk
G1	K5	32	16	Ortaokul mezunu
G1	K6	24	10	İlkokul mezunu
G2	K7	62	11	İlkokul mezunu
G2	K8	39	2	niversite mezunu
G2	K9	59	13 Ay	Ortaokul 2. sınıf terk
G2	K10	55	9	İlkokul mezunu
G3	K11	51	8	İlkokul 3. sınıf terk
G3	K12	33	9	Ortaokul mezunu
G3	K13	58	20	Ortaokul 3. sınıf terk
G3	K14	63	22	Lise mezunu
G4	K15	42	9	Meslek lisesi mezunu
G4	K16	64	18	İlkokul mezunu
G4	K17	38	6	İlköğretim mezunu
G4	K18	43	6	İlköğretim mezunu
G4	K19	50	14	Lise 2. sınıf terk
G4	K20	48	12	Lise mezunu

Tablo 1'de odak grup görüşmeleri "G" harfi ile her bir katılımcı da "K" harfi ile gösterilmiştir. Buna göre birinci ve dördüncü grupta görüşülen katılımcı sayısı altı, ikinci ve üçüncü grupta görüşülen katılımcı sayısı dörttür.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri odak grup görüşmesi ve gözlem yöntemi ile toplanmıştır. Odak grup görüşmelerinde beş sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Ayrıca katılımcıların sosyo - demografik özelliklerini öğrenmek üzere sekiz sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır.

Odak grup görüşmelerinde gruptaki bir bireyin sorulan soruya vermiş olduğu yanıt, gruptaki diğer üyeler tarafından duyulmakta, dolayısıyla diğer grup üyelerinin kendi verecekleri yanıtı düşünme fırsatı sağlamaktadır. Görüşme öncesinde bireylere görüşmenin amacı açıklanmış ve onamları alınmış

tır. Her bir katılımcıya ayrı ayrı söz verilmiş, gerekirse beklenilmiş, anlaşılmayan bir durum varsa açıklanmıştır. Görüşmeler sırasında katılımcılara çay, kahve, pasta, börek ve su ikram edilmiştir. Sessiz olan katılımcılar cesaretlendirilmiş ve kendilerini ifade edebilmeleri için fırsat sağlanmıştır. Ayrıca, daha az konuşan katılımcılara ve ekleme yapmak isteyen katılımcılara yeniden söz hakkı verilmiştir. Böylece zengin bir veri setinin oluşturulması sağlanmıştır. Odak grup görüşmeleri ortalama 90 dakika sürmüştür. Odak grup görüşmesiyle evsizlerin önceki yaşamları, sokakta yaşamaya karar verme nedenleri, deneyimleri, yaşadıkları sorunlar ve gelecek beklentileri ele alınmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırma öncesi Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Komitesi'nden (03.11.2021 tarih ve EKK21-22/05/003) Etik Kurul Onayı ve Katılımcılardan "Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam" alınmıştır. Katılımcılardan görüşme öncesinde ses kaydı alınabilmesi için izin alınmıştır. Görüşme sırasında alınan ses kaydı, araştırma tamamlandıktan sonra araştırmacılar tarafından yok edilmiştir.

Araştırmanın Güçlü Yönleri ve Sınırlılıkları

Görüşmelerin tamamı araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Evsizler diğer bireylere karşı güven sorunu yaşadıkları için genellikle iletişimden uzak durmaktadırlar. Bu nedenle araştırmacılar görüşmeler öncesi yaklaşık bir ay süreyle belirli aralıklarda evsizlerin bulunduğu yerlerde onlarla iletişim kurarak güvenlerini sağlamış, sonra görüşmeler yapılmıştır. Bu durum çalışmanın güçlü yönünü oluşturmaktadır. Diğer yandan ruhsal sorunları olanlar ile ileri düzeyde alkol ve madde kullananlarla görüşme yapılmamıştır. Bu bireylerin özelliklerinin öğrenilememiş olması araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmada altı kademedен oluşan tematik analiz kullanılmıştır. Analizde araştırmacılar öncelikle görüşmeleri deşifre ederek yazılı hale getirmiştir. Yazılan ifadeler defalarca okunmuş ve düzeltmeler eksiklikler tamamlanmıştır. Daha sonra elde edilen veriler kodlanmıştır; kodlanmış verilerden kategoriler oluşturulmuştur; Kategoriler, araştırmanın amacına göre temalar altında birleştirilerek raporlandırılmıştır (Braun ve Clarke 2019). Bu çalışma-

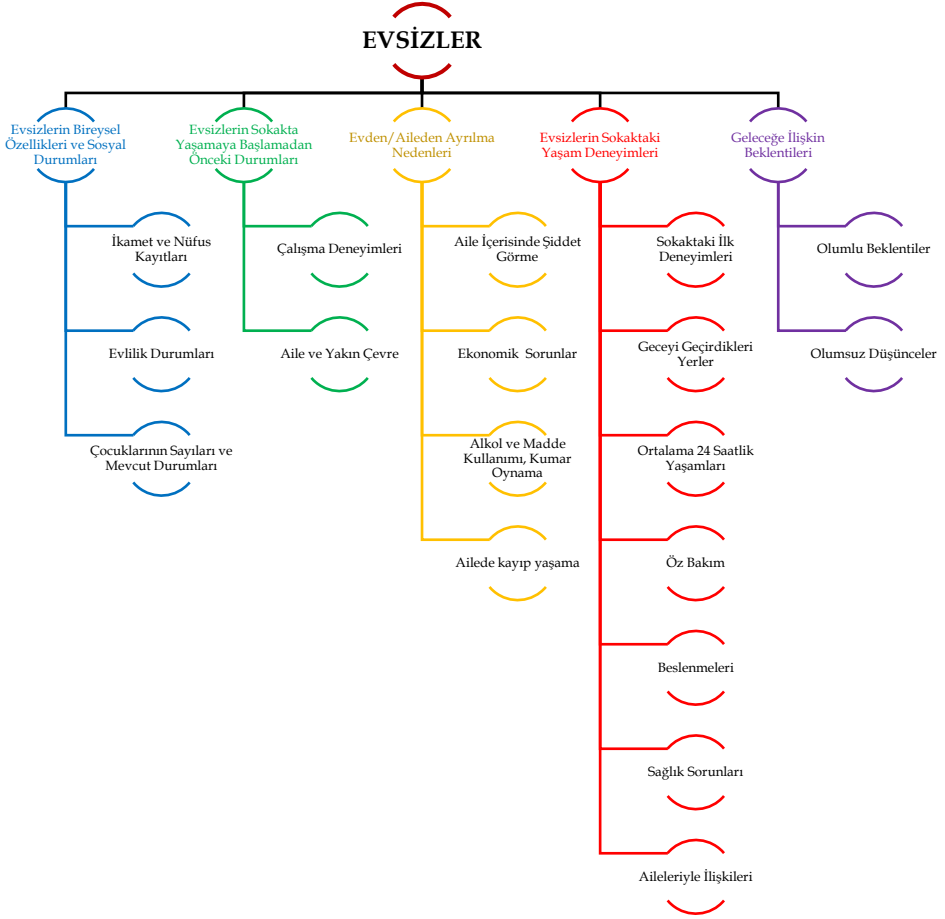
da araştırmacılar tarafından katılımcılarla görüşmeler esnasında hem not tutulmuş hem de ses kaydı kullanılmıştır. Ses kayıtları deşifre edilmiş ve tutulan notlarla beraber tüm bilgiler birleştirilmiştir. Devamında her bir araştırmacı tarafından yazılanlar ayrı ayrı kontrol edilmiş, tüm kontrollerden sonra elde edilen veriler tek tek kodlanmıştır. Kodlanan verilerden toplam 64 koda ulaşılmıştır. Bu kodlardan 18 kategori ve bu kategorilerden 5 tema oluşturulmuştur. Örneğin bu çalışmada; hiç evlenmemiş, resmi evli, boşanmış, boşanma süreci devam eden, ayrı yaşayan, eşi ölmüş kodları (toplam 6 kod) evlilik durumları kategorisi altında birleştirilmiştir.

Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Görüşülen katılımcıların vermiş olduğu cevaplar sınıflandırılmış ve veriler QDA Miner Lite v2.0.9 programı ile analiz edilmiştir. Betimsel analiz, var olan durumun neden veya nasıl gerçekleştiğini tanımlamak, açıklamak veya betimlemek için, katılımcıların beyanlarından doğrudan alıntılar yapılarak, verilerin sunulması ve değerlendirilmesinde (Kümbetoğlu, 2017) kullanılır. Bu çalışmada bulgular bu sınıflamaya bağlı olarak katılımcılardan doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Bulgular

Elde edilen veriler, araştırmanın amacına uygun olarak beş ana tema ve alt temalar altında toplanmıştır. Temalar: (1) Evsizlerin bireysel özellikleri ve sosyal durumları, (2) evsizlerin sokakta yaşamaya başlamadan önceki durumları, (3) Evden/Aileden ayrılma nedenleri, (4) evsizlerin sokaktaki yaşam deneyimleri ve (5) geleceğe ilişkin beklentileri (Bkz. Őekil 1). Tüm temalar, katılımcıların belirtmiş olduğu deneyimlerle doğrudan alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

Őekil 1. Araştırmanın Temaları

Odak grup görüşmeleri grup koduyla G1, G2, G3 ve G4 şeklinde; katılımcılar katılımcı koduyla K1, K2...K20 şeklinde kodlanmıştır.

Evsizlerin Bireysel Özellikleri ve Sosyal Durumları

İkamet ve Nüfus Kayıtları

Katılımcılardan 11'i ilçe, diğerleri il merkezi nüfusuna kayıtlıdır. İkiisi Kahramanmaraş, ikisi Konya, ikisi Tokat; diğerleri Antalya, Adana, Afyon, Ankara, Kars, Bilecik Çankırı, Erzurum, Kayseri, Manisa, Muğla, Sivas, Şanlıurfa, Şırnak nüfusuna kayıtlıdır. Görüldüğü üzere evsizler ülkemizin birçok

farklı yerinden gelmişler ve yaşamlarını Antalya’da sürdürmeye çalışmaktadırlar.

Katılımcıların yedisinin Antalya, ikisinin Kahramanmaraş, birinin Eskişehir, birinin Konya, birinin Muğla, birinin Şanlıurfa, birinin de Şırnak olduğu; diğer yedisinin hiçbir yerde ikamet kaydının olmadığı öğrenilmiştir. Ancak hiçbir yerde ikamet kaydı olmadığını belirten katılımcılardan K18 ve K20 yıllar önce kayıtlarının İzmir’de; K8 Aydın’da, K14 İstanbul olduğunu ancak uzun zamandır ilgilenmediklerini, bu nedenle kayıtlarının güncel olup olmadığını bilmediklerini belirtmişlerdir. İkamet kaydı Antalya’da olan K7 ise kayıtlı olduğu binanın üç yıl önce yıkıldığını şimdi durumunun ne olduğunu bilmediğini bildirmiştir.

Evlilik Durumları

Katılımcılardan yedisi daha önce hiç evlenmemiş; diğer katılımcılardan 10’u resmi olarak evlenmiştir. Bunlardan sekizi boşanmış ve ayrı yaşamakta, birinin eşi ölmüş, birinin ise boşanma süreci devam etmektedir. Geriye kalan üç katılımcıdan K4 imam nikâhıyla evlenmiş dört yıl sonra eşi ölmüş; K1 imam nikâhıyla evlenmiş bir yıl sonra ayrılmış, K5 ise yabancı bir kadınla evlenme niyetiyle bir yıl birlikte yaşadıklarını ancak eşinin ülkesine döndüğünü belirtmiştir. Hiç evlenmeyen katılımcı K12 ise *“iki kez evlenme girişiminde bulundum, ikisinde de kandırıldım, evlenmeyi çok istiyorum”* şeklinde kendisini ifade etmiştir.

Çocuklarının Sayıları ve Mevcut Durumları

Katılımcılardan daha önce hiç evlenmemiş olan yedi kişiden K3’ün bir çocuğu, diğerlerinin birden fazla çocuğu bulunmaktadır. Katılımcılardan birinin çocuğu doktor, ikisinin mühendis, biri öğretmen olup ikisinin çocuğu da üniversite öğrencisidir.

Katılımcıların büyük çoğunluğunun çocuklarıyla bağları kopmuştur. Çocuklarıyla ilgili farklı öyküleri bulunmaktadır. İmam nikâhıyla evlenen K4, *“ölen eşimin akrabalarından bakmak üzere iki çocuk evlat edindim, resmi değildi evlatlıklar, eşim ölünce çocuklara da eşimin annesi baktı. Çocukların biri kız 13 yaşında biri de erkek 16 yaşında”*. Eşi ölen ise K11, *“32 yaşında bir oğlum var, evli, iki de çocuğu var. Eşi ve çocuklarıyla beraber şimdi yurtdışında yaşıyor. Annesinin ölü-*

münden beni sorumlu tutuyor, benimle görüşmüyor, eşim kanser oldu, meme kanseriydi, her şeyimi sattım, onun tedavisi için harcadım. Ben ne yapabilirim” şeklinde ifade etmişlerdir

Yabancı uyruklu bir kadınla birlikte yaşayan K5 çocuğuyla ilgili şöyle bir açıklama yapmıştır:

“... bir yıl beraber kaldık, bir kızım oldu ve daha nüfusuma kaydetmemiştim, kızım üç aylıkken eşim çocuğu da alarak ülkesine gitti ve şimdi kızım 13 yaşında, ben bir daha kızımdan hiç haber alamadım. Annesiyle hiç görüşmedik. Çocuğa annemin ismini koymuştuk, ama şimdi yeni ismini bilmiyorum.”

Evsizlerin Sokakta Yaşamaya Başlamadan Önceki Durumları

Evsiz olan bireylerin hangi süreçlerden geçerek sokakta yaşamaya başladıklarını anlamak üzere öncelikle aile ve yakın çevreleriyle ilgili bilgiler ile yapmış oldukları işler ele alınmıştır.

Çalışma Deneyimleri

Katılımcıların daha önce inşaat, sanayi, tarım, hayvancılık ve hizmet sektörü başta olmak üzere çok çeşitli işlerde çalıştıkları anlaşılmıştır. Büyük çoğunluğu sokakta yaşamaya başladıktan sonra farklı işler yapmışlardır. Bunlardan sadece ikisi tek çeşit iş yapmış, ikisi de kendi işletmesi varken iflas etmiştir. Diğerlerinden üçü iki farklı iş, beşi üç farklı iş, altısı dört farklı iş, biri beş farklı iş, biri altı farklı iş, ikisi de sekiz farklı iş yapmıştır.

K1 “...inşaat işlerinde kalıp, duvar, fayans ve karo işleri...” yaptığını, K7 “...sanayide cıvata işleri, inşaatla kalıp-duvar ustalığı...” yaptığını, K2 “...otelde belboy ve recepsiyonist olarak çalıştım, ayrıca ekmek fırınında, oto parçacısında, markette temizlik işlerinde, sera kurma işinde...” çalıştığını belirtmiştir. K14 “bahçe işlerinde bahçıvan, inşaat işlerinde bekçilik” yaptığını söylemiştir. K11 “kahvehane de çay ocağında çalıştım, otellerde bulaşıkçılık yaptım” diye ifade etmiştir. K18 “...geceleri inşaatlarda güvenlik görevlisi olarak çalıştım bazen da amelelik yaptım, çatı işleri, dış cephe sıvacılığı, garsonluk, oto yıkama işleri yaptım. İnternet kafem vardı, sonra cep telefonu bayiliği yaptım. Hiç birinde düzen tutturamadım” demıştır.

Aile ve Yakın Çevre

Katılımcıların bir kısmı sokakta yaşamaya başlamadan önceki dönemle ilgili ailesi hakkında olumlu bilgiler paylaşırken, çoğunluğu ciddi sorunları olduğundan söz etmiştir. G1’deki bir katılımcı ailesinin ekonomik gücünü ve aile itibarını şu şekilde vurgulamıştır: “...benim ailemim holdingi vardı, ...sözü geçen bir aileydik. Mesela bir yakınımız öldüğünde devlet eliyle defnediliyor, ...önde gelen ailelerdendik...” Evsiz olarak yaşayan bireylerin bazılarının daha önceki yaşamlarında çok iyi şartlarda yaşadıkları dikkat çekmektedir. Onları sokakta yaşamaya iten birçok farklı nedenin olduğu görülmektedir.

G1’deki başka bir katılımcı ise aile yaşamını “...güzel bir hayatım vardı annem babam ben kardeşim 4 kişilik bir aileydik...” şeklinde tanımlamıştır.

G2’deki bir katılımcı ise, kendisini evsizliğe sürükleyen süreci aile ilişkileri üzerinden anlatmıştır:

“Biz iki kardeş aynı zamanda iki bacanak idik. Konya’da iki aile bir arada yaşıyorken anlaşamadık, bir arada anlaşamadık, eşim ben ve çocuğum vardık aynı evde ayrıca kardeşim eşi ve onların iki çocuğ vardı, yani iki aile bir aradaydık, geçimsizlik vardı. Kardeşim çalışmaz etmez parayı bulunca kumara gider alkol alır sıkıntılar çoğaldı. Eşim de ayrılmak istedi ayrıldık. ...annesini ile ayrıldık sonra oğlanla da görüşmüyoruz, oğlan doktor.” Evsiz bireylerin yaşamlarında hep bir anlaşmazlığın, aile süreçlerinde ortaya çıkan değışimlerin olduğuna dikkat etmek gerekmektedir.

G3’deki bir katılımcı ise ailesindeki kayıpların yaşamını nasıl etkilediğini şu sözlerle açıklamıştır:

“(...)benim hayatım iyiydi annem-babam ölünce... Ben İzmirliyim, ben bekârdım. nce babam öldü, altı yedi yıl sonra annem öldü. Babam öldüğünde ben 5 yaşındaydım. Ben çocukluğmdan bu yana dışarıdayım aslında annemle anlaşamadım üvey babamla anlaşamadım. Evi terk ettim gittim. Abim falan da vardı...”

Evden/Aileden Ayrılma Nedenleri

Katılımcıların evden ayrılarak ilk defa sokakta yaşamaya başlama nedenleri sorulduğunda; bu konuda değışik yaşam öykülerinin olduğu öğrenilmiştir. Bu soruyu cevaplandırırken duygulandıkları, anlatmakta zorlandıkları gözlenmiş, kendilerini ifade edebilmeleri için cesaretlendirilmiştir. Katılımcı-

lar evden ayrılma sebeplerini daha çok aile içerisinde şiddet görme, madde ve alkol kullanımı, ailedeki kayıplar, ekonomik sorunlar olarak belirtmişlerdir.

Aile İçerisinde Şiddet Görme

Evden ya da aileden ayrılma ile ilgili olarak G1'deki katılımcı durumunu şöyle anlatmıştır;

"...Babam da dövüyordu beni, ilk sokağa çıkış şeklim o şekilde oldu, babamdan darp görüp dışarı kaçıyordum, o zamanlar 16 yaşındaydım, ama gidiyordum evden dışarı çıkıyordum, bir ay iki ay kafa dağıtmaya... En sonunda askeri sözleşmeli personel olarak Suriye bölgesinde kaldım, (...)oradayken artık çok şiddetli depresyona girdim, oradayken komutana dedim ki, komutanım gidersem geri gelmem devam etmeyeceğim dedim, (...)ondan sonra eve geldim aileye söylemek istedim durumu, anneme biraz bahsettim falan anneme anlattım durumu, Annem babama az bir şey anlatmış babam çok yüksek bir tepki verdiği için... Babam yetim doğdu. O yüzden birçok eksiklikleri vardı..."

G2'deki diğer bir katılımcı da aile içerisindeki kan davasının evden ayrılmasına neden olduğunu şöyle açıklamıştır (*Kan davasının nedenleri özel olduğu için konuşulmamıştır*):

"Bizinkisi kan davası, memlekette 5 kız 2 erkek çocuğum var. İki sefer beni buraya öldürmeye geldiler... Yani benim kan davam çocuklarımla, Ailemde aile içerisinde bir kan davası çıktı."

Ekonomik Sorunlar

G2'deki bir katılımcı da aileden ayrılma nedeninin finansman krizine bağlı olduğunu şöyle anlatmıştır:

"Ben işletmeciydim, evliydim. Finansal sorunlarım vardı, evliliğime yansdı, eşimden ayrıldım daha sonra sokakta kalmaya başladım. Psikolojik sorunlar yaşadım, toparlayamadım. Yaklaşık 3,5 sene önceydi, üç sene önce ayrıldım eşimden. Önce evimi dağıttım bunun bir buçuk senesi yarım yamalak toparlamaya çalışarak geçti, bazen sokakta bazen pansiyonda kaldım, yaklaşık 2 senedir dışarıdayım."

Alkol ve Madde Kullanımı, Kumar Oynama

Aile yaşamını alkol ve madde bağımlılığının olumsuz etkileyişi somut bir biçimde görülmektedir:

“Benimkinin tek bir sebebi var, bunu tek bir kelimeyle size söyleyebilirim “alkol” önceden çok alkol içiyordum. Çok aşırı bağımlı derecesine yakındım, yani şimdi içmiyorum. Eşimin bir kelimesi oldu. “Alkol veya ben” dedi. Ben de tercih yaptım, dedim ben alkolü tercih ettim. O günden sonra 20 yıldır buradayım (Antalya’da)”.

G2’deki başka bir katılımcı da çocuğunun madde kullanmaya başlaması ve buna bağlı olarak ailede yaşadıklarını şöyle anlatmıştır:

“...ben 6 çocuk babasıyım. 4 tanesini evlendirdim. Bekâr oğlum askerliğini bitirdi, nişan yaptık çocuk maddeye bulaştı. Ben onun için çok uğraştım. Eşim onunla konuşma dedi, araya girdi, derken çok sorun yaşadık, böyle birikti birikti sorunlarımız çoğaldı. Benim de işsiz kalmam, maddiyatsız olmam evdeki huzursuzlukları artırdı. Eşim bana dedi ki ya sen git ya da ben gideceğim bu evden dedi. Kendisinin gidecek yeri yoktu... Bende iki çocuğa bakamayacağım, haliyle en iyisi ben gideyim dedim ve çıktım evden, sadece çantamı aldım çıktım evden. Evi bırakma nedenim çocuklarımın madde kullanması, ben onlarla ilgilenirken eşimin çocuklarımla arama girmesi ve bunun büyümesidir.”

G3’deki bir katılımcı kumar oynadığı için her şeyini kaybettiğini belirterek şunları anlatmıştır:

“...kendi hatalarım kendi yanlışlarım yüzünden oldu. Fütursuz yere para harcamam, kumar oynamam, insanlara çok güvenmem yüzünden oldu her şey. Benim kırılma noktan kumar oynamam ve her şeyimi kaybetmemdir. Çok kariyerli bi işim vardı hep ailem bırakmamamı söyledi bide çok inatçı bir adamım”.

Ailede Kayıp Yaşama

G4’deki bir katılımcı da eşinin ölümüyle başlayan sorunlarını şöyle anlatmıştır:

“Vallahi şöyle söyleyeyim eşim öldü dünyam yıkıldı. Hani babam da ölmüştü, abim ablam var, onlar evli çoluk çocukları var. Herkes kendi hayatını yaşıyor, herkes geçim derdinde. ...Zayıf düştüm. Benimki irade zayıflığı. Mücadele ruhumu kaybettim. Özgüvenimi kaybettim. Ben duygusalım, duygusal insan zayıf insandır. Ben hayatta başarıyı mantık olarak görürüm. Mantık duygunun yerine geçtiği zaman zayıflık başlar. Duygu insana hata yaptırıyor mantık hata yaptırmaz. Ben duygusal kararımın bedelini ödüyorum. Mantıklı olsaydım bugün farklı olurdu...”

Evsizlerin Sokaktaki Yaşam Deneyimleri

Bu süreçte katılımcıların sokakta neleri deneyimledikleri, nasıl bir yaşam sürdürdükleri çeşitli boyutlarda ele alınmıştır. Sokaktaki ilk deneyimleri, geceyi geçirdikleri yerler, bir günlük yaşamları, beslenmeleri, sağlık durumları, yaşadıkları ve unutmadıkları anıları ele alınmıştır. Katılımcıların birçoğu, sokakta yaşamakla ilgili olarak “sokağa düşmek” sözcüğünü kullanmıştır.

Sokaktaki İlk Deneyimleri

G1’deki bir katılımcı sokaktaki ilk günleriyle ilgili şu bilgileri paylaşmıştır:

“İlk İstanbul’da düştüğümde battaniye yok, o kadar kalın giyindiğim halde yine de çok üşüyordum, hasta oldum, geberiyordum soğuktan. 45 gün hasta yattım, parasızlık, aileden ara sıra para geliyordu, o da yetmiyordu. Kahvehanelere gidiyordum, hiç olmazsa biraz sıcak oluyordu, böyle git gel nereye kadar. Yerlere kar düşüyor, hava soğuk, yaş oluyor, nereye gideceğimi bilmiyorum, onlar sıkıntı yaratmıştı. Aşevinin ne olduğunu bilmiyordum, birkaç kişiyle tanıştın, biri diyor bir yıldır sokaktayım, biri diyor bir haftadır sokaktayım, (...)geceleri halının içinde yatıyor yine de ısınmıyoruz”

Sokaktaki ilk günlerini G1’deki başka bir katılımcı şöyle anlatmıştır:

“(...)ben ilk sokağa düştüğüm zaman hiçbir yeri bilmiyorum Nerede kalacağımı bilmiyorum Hani çok böyle insan tedirgin oluyor. Hani ne yapacağım, nerede yemek olacağını bilmiyordum, hani nasıl iş bulacağımı bilmiyordum, hani ilk sokağa düştüğün zaman bilemiyoruz. Ondan sonra yavaş yavaş hani bir döngü ye dönüşüyor. İşte ne bileyim işi şuradan ayarlayayım ya da şurada yatabilirim, önceden mesela nerede yatacağımı bilemiyorsun. Niye, çünkü hani insanlar sana acayip bakıyor. Ben kendimden bahsedeyim; misal, üstün başın batıyor, insanlar da buna değişik bakıyor, ister istemez saçım sakalım uzuyor, yeri geliyor saçım uzun oluyor, yeri geliyor kestiriyorum. Yeri geliyor sakalımız oluyor maddi durumdan dolayı yeri geliyor iş bulamıyorum. Çünkü sakız gibi saçım oluyor, sakalım uzun, üstüm başım pis hani kimse iş verir mi? Yani ben çok zorluk çektim, hani hala da hani bir yaşam savaşı vermeye devam ediyorum. 13 yaşında sokağa düştüm 11 seneden beri sokaktayım...”

G1’deki bir katılımcı, sokaktaki ilk günlerinde neler yaşadığını ve sokakta yaşayanların kendisine nasıl yol gösterdiğini anlatmıştır:

“Ben ilk başlarda nereden neyi bulacağımı bilmediğim için açıkta, bankta, çimlerin üstünde yattım. Sonra ne yaptım? ...sokakta kalan benimle aynı kaderi paylaşan arkadaşlarım oldu. Onlar bana nasıl hareket edeceğimi gösterdiler, hani mesela nasıl yemek bulacağımı söylediler, mesela aşevine gittim ya da ne bileyim şuradan askıda ekmeği öğrendim, hayırseverler askıda ekmek bırakıyorlar. Mesela bir hayırsever şurada yemek veriyor, onu öğrenince oraya gidiyordum, şu saatte diye söylediklerinde oraya gidiyordum. Böyle söyleye söyleye arkadaşlarım bana sokakta yaşamayı öğrettiler. Onlar bu konuda bilgi verdiler, ben de bu bilgilere dayanarak kendime yol çizdim, tecrübe edindim.”

Evsizlerin öncelikle evsizlerden yardım aldıklarının en somut rneği burada görülmektedir.

G2’deki bir katılımcı, sokakta yaşamaya başladıktan sonraki korkularını ve güvensizlik duygularını; diğer sokakta yaşayanların kendisine nasıl yardımcı olduklarını şöyle anlatmıştır:

“(...)sokağa düştüğümü her zamanı hatırlıyorum, en büyük meselem barınmadı, önce kendini güvende hissetmiyorsun, gece bedeninizi dışarıda bırakıyorsunuz, biraz da alışık olmadığımız için korkuyor insan. ...pansiyona verecek param olmadığında ya da bir yer kiralayacak param olmadığında etrafıma baktım baktım; kim nerede kalıyor diye, internetten baktım millet yazmış terminallerde kalabilirsin hastanelerde kalabilirsin. İki gece bankta yaptım ama iki gece uyuyamadım hiç yani gece uyumuyordum. Hep gündüz uyuyordum güvenlik korkusuyla, sonra yavaş yavaş alıştım, sonra arafta oluyorsunuz, bir de mecbur kalıyorsunuz artık uyumuyor bayılıyorsunuz teslim oluyorsunuz yani. İkinici en büyük problem de yemek. Aşevinin falan olduğunu bilmiyordum, birinden de bir şey istemeye alışkın değilim, hala aynı şey geçerli, alışkın değilim işte, birkaç gün geçti karnım acıkıyor falan filan ne yapacağız ne edeceğiz. Sonra mesela ben hiç unutmuyorum saat gece drtt, sokakta kaldığımın üçüncü günüydü, artık açlıktan uyuyamıyorum bayılacaktım. Dedim ki işte fırınlardan ekmek çıkmaya başlayınca gideyim bir tane isteyim, kendimi motive ettim, birinden ekmek isteyeceğim diye. O an çok zor bir an mesela bir kırılma anı birinden bir şey istemek... Sonra yine hastanede kalanlar aşevini anlattılar. şimdi bir de mez olduğunu görünce böyle yapabilirsin şöyle yapabilirsin diye bana anlattılar. Aşevini öğrettiler aslında herkes, her şey sorun olsa da kendi içinde bir sosyal dayanışma var bilgilendiriyorlar. (...)elimizden tutan oldu diyeyim, yiyeceğin nerede olduğunu,

nerede kalabileceğim, elimi yüzümü nerede yıkayabileceğimi bir süre sonra adapte oluyorsun."

Geceyi Geçirdikleri Yerler

Bu konuda her bir katılımcının sabit bir yeri olmadığı, koşullara göre yer değiştirdikleri, bazen küçük gruplar halinde bir yerlerde kaldıkları, çoğu zaman yalnız kaldıkları anlaşılmıştır. Genellikle hastane, otogar, cami avlusu, park, kapalı pazar yeri, inşaatı devam eden binalar, eski araba, çadır, sahil, pansiyon ve kapalı otobüs duraklarını tercih ettiklerini bildirmişlerdir. G3'deki bir katılımcı *"Ben üç yıldır kapalı pazar yerinden çıkmıyorum"*, G3'deki başka bir katılımcı *"Burada ilk önce sokakta kaldım, kendimi toparladım pansiyonda kaldım, ev tuttum, tekrar sokakta kaldım"*. G3'deki diğer bir katılımcı da *"Ben tek başıma parkta, pazar yerinde kalıyorum, battaniyem yok"* G1'deki bir katılımcı da *"...yatmadığım yer kalmadı, hani cami olsun, park olsun Antalya'da yatmadığım gezmediğim yer kalmadı. Ara sokaktan tutun caddesi ne kadar her yerde kaldım. Hani sahilinden tutun Antalya'nın her yerinde yattım"* şeklinde kaldığı yerler hakkında bilgi vermişlerdir.

G1'deki başka bir katılımcı kaldığı yerde yaşadığı deneyimini şöyle anlatmıştır:

"(...)ben de çok yerlerde yattım, Eskiden hastanelerde, parklardaki banklarda, stadyumlarda, kapalı bankamatiklerde, sahilde. Hastanedeyken gecenin bir yarısında kaldırıyorlar gözünü bir açıyorsun neredeyim? Ne yapıyorum? Diye, görevli geliyor kalk buradan diyor. Sonra dedim ki, buradan git artık, gittim şimdi gece beni kaldıran yok, Atatürk Kültür Parkı'nın bahçesinde kuytularda yatıyorum, geceleri kapalı bir köşe buldum bir battaniye var, orada kimse rahatsız etmiyor şimdilik."

G1'deki başka bir katılımcı da camide nasıl kaldığını ve oranın olanaklarını kullandığını anlatmıştır:

"(...)şu anda ben camide kalıyorum, caminin içinde kalıyorum. Hani iki senedir hocada izin veriyor, zaten temiz tutuyorum, caminin içini süpürüyorum, hocaya yardım ediyorum temizlik yapıyorum, o şekilde caminin içinde kalıyorum. ...cuma günleri camide orada duş yerimiz var hoca müsaade ediyor camide duş alıyorum."

G4'deki bir katılımcı pansiyon deneyimini şöyle anlatmıştır:

“Antalya'da şöyle bir sistem var. Türkiye'de hiçbir yerde bulamayacağınız kadar ucuz pansiyonlar var, hücreler var. 2 metreye 3 metre gibi, bir de televizyon koyuyorlar. Bir evsiz birkaç gün işe çıktığında, aşağı yukarı bir haftalık pansiyon giderini karşılayabiliyor. Pansiyonda derin uyuyabiliyorsun, dinleniyorsun, çamaşırlarını yıkayabiliyorsun, temizlenebiliyorsun. Bu çok iyi oluyor.”

Açıkta kaldığınızda, parkta yattığınızda üzerinize neler örtüyorsunuz, eşyalarınızı nerelerde saklıyorsunuz sorusuna G4'deki bir katılımcı şöyle açıklama yapmıştır:

“(...)bizim eşyalarımız çalınıyor. Mesela benim bir çadırın vardı kendime ait. ...o zaman kendime ait bir çadırın vardı. Yemeğe gittim geriye döndüm çadır çalınmış. ...insan yoruluyor eşyalarını taşımak, oradan oraya götürmek, artık sıkılıyorsun, bunu alıyorsun bir yere bırakıyorsun, saklamaya çalışıyorsun, saklayacak yerimizde yok kuytu bir köşe bulup koyuyoruz, sonra gitmiş bakıyorum gitmiş...”

Ortalama 24 Saatlik Yaşamları

Evsizler, geceyi geçirdikleri yerlerde uyandıklarında yürüyerek öğle yemeklerini yiyecekleri belediyenin aşevine kadar yürümekte, öğle yemeklerini yedikten sonra şehir merkezinde biraz zaman geçirip, akşam yemeklerini yiyecekleri hastane bahçesine yürümekte, tekrar kalacakları yerlere gitmektedirler. Bu süre içerisinde evsizlerin bir kısmı katı atık toplamakta, daha çok yükte hafif pahada ağır olan alüminyum kutu toplayarak öğle yemeği yedikleri aşevine yakın olan atık satın alan depolara satarak günlük acil ihtiyaçları için kullanılmaktadırlar.

Öz Bakım

Görüşmeler ve gözlem sırasında evsizlerin görünüşlerinin dikkat çekici biçimde düzgün olduğu gözlenmiş, bunu nasıl sağladıkları sorulduğunda ise dışarıdan evsiz olduklarının anlaşılmasında için banyo yapmaya, saç sakal tıraşlarına ve dişlerini fırçalamaya özellikle önem verdikleri öğrenilmiştir. Bu konuda G4'deki bir katılımcı şunları anlatmıştır:

“(...)elimi ayağımı bana yakın bir cami var orada yıkıyorum. Cami ikinci evim benim, cebimde tıraş bıçağımı gezdiriyorum, nerede su bulursam tıraş oluyorum, camide sabun gibi şeyler de var, aslında göze batmamak için hepimiz saç sakal tıraşımızı oluyoruz. Benim gibi sokakta kalan biri bana “tırtaş olmamız lazım dedi” Neden

dedim. Cevap, göze batmamak mesela dışarıda kalıyoruz, şimdi insanlar bize kötü bakmasınlar diye, mesela saçını kes, çorabını yıka, Bize hırsız zannetmesinler diye. ...dışarıdaki çoğu insan bize hor bakıyor, şimdi biz evsizler hiç olmazsa temiz olduğumuz zaman kendimizi belli etmiyoruz. Bir iş aradığımız zaman da bize iş versinler diye, diğer türlü kimse iş vermez, sıfatın düzgünse iş bulabiliyorsun ekmeğini kazanabiliyorsun böyle kirliysen, çok affedersin kimse iş vermez..."

Katılımcıların büyük çoğunluğu bu ihtiyaçlarını camilerde veya hastanede karşıladıklarını belirtmiş, bu konuda G2'deki bir katılımcı öz bakımını nasıl yaptığını şöyle anlatmıştır;

"(...)hastanede sıcak su var. Bütün ihtiyaçlarımızı hastanede karşılıyoruz. barınma ve güvenlikten sonra en büyük problem hijyen aslında, bizim için temel ihtiyaç bu. Hamamın fiyatının ne olduğunu bilmiyoruz, pahalıdır. Hastanede engelliler tuvaletinde sıcak su var, gece el ayak çekildiğinde engelli tuvaletine giriyorum, kapıyı kilitleyip tıraş oluyorum, dişimi fırçalıyorum, banyo yapıyorum, çamaşırlarımı yıkıyorum poşete koyup çıkıyorum..."

G2'deki bir katılımcı *"(...)havalar güzel olduğu zaman denize giriyorum banyomu denizde yapmış oluyorum"* diye ifade etmiştir. Antalya'da yaşamının getirdiği bir başka kolaylık burada görülmektedir.

Beslenmeleri

Katılımcılar beslenme konusunda benzer açıklamalar yapmışlardır. Ücretsiz olarak belediyenin aşevinin hafta sonları da açık olması tüm evsizlerin bir öğün sağlıklı yemek yemesini sağlamaktadır. Katılımcıların bir kısmı bazı günler sadece tek öğün yediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca son yıllarda gönüllülerden oluşan bir sivil toplum kuruluşu özellikle kış döneminde hastane bahçesinde evsizlere akşam yemeği vermektedir. Bunların dışında katılımcılar ara sıra buldukları işlerden çöp kenarlarına bırakılan temiz yiyeceklerden, askıda ekmek-yemek uygulamalarından, taziye evlerinde vs. beslenme ihtiyaçlarını karşıladıklarını belirtmişlerdir.

G2'deki bir katılımcı *"(...)sokağa ilk çıktığımda çöplerin kenarında bulduğum temiz yiyecekleri alıyordum"*, G1'deki başka bir katılımcı *"(...)askıda ekmek uygulamasından alıyorum"* şeklinde anlatmıştır. Bu durum bazı sosyal sorumluluk-

lar, dayanışma örneklerinin evsizlerin yaşamlarına olumlu olarak dokunduğunun göstergesidir.

Sağlık Sorunları

Katılımcıların tamamına yakını sağlık sorunu yaşamakta olup birçoğunun da kronik sorunları bulunmaktadır. İkamet kaydı olmayanlar ya da nüfus cüzdanı yanında bulunmayanlar acil sağlık hizmeti dışında sağlık hizmetlerinden yararlanamamaktadırlar.

G3'deki bir katılımcı psikolojik sorunları ile ilgili olarak *“Dışardaki en zor şey aç kalmak. Çünkü psikolojin bozulduğu için bir şey sallamıyorsun, (...)her şeyden vazgeçiyorsun, yani kaç sefer intihara teşebbüs ettim ben”* kendisini ifade etmiştir. Konuyla ilgili olarak G1'deki bir katılımcı öfke kontrolü yapamadığı için yaşadığı sorunları şöyle açıklamamıştır:

“Ben becerikli bir insanım birçok iş yaptım birçok yer buldum ama gelgelelim ben dikiş tutturamıyorum. Ben hastasıyım, birdenbire hayat tersine dönüyor bende öfke kontrolü yapamıyorum. Benim psikiyatrik durumum var, Benim kimseye tahammülüm yok. Bir de para ayarını yapamıyorum.”

G1'deki başka bir katılımcı da kronik hastalığı ile ilgili şunları anlatmıştır:

“(...)aslında ben profesör olacaktım, ama bu hastalık bana annemden geldi. Ben Epilepsi hastasıyım. Ablan da epilepsi hastası. Biraderim de vardı o da epilepsi hastasıydı, baş aşağı üstü düştü öldü... (...)Ben de ilacı bıraktığımda 24 saattir ölürüm, astımum da var, hem de astım hastasıyım”.

Aileleriyle İlişkileri

Katılımcıların uzun zamandır sokakta yaşıyor olmaları, evden ayrılma nedenleri arasında ailede yaşadıkları sorunlar olması nedeniyle; aile bireyleriyle bağlarının olup olmadığı, günümüzde aileleriyle bağlarını nasıl sürdürdükleri sorulmuş; katılımcıların çoğunluğunun ailedeki bazı üyelerle iletişimlerinin olduğu, akrabalarıyla bağlarını sürdürmedikleri, sürdürmek istemedikleri, sokakta uzun süre kalanların aile ilişkilerinin daha zayıf olduğu anlaşılmıştır.

Eşinden boşanmış olan G2'deki bir katılımcı ailesiyle ilişkilerini şöyle anlatmıştır:

"(...)eşimden başka tüm ailemle görüşüyorum. Geçenlerde kızım aradı beni, en küçüğü olan (duygulandı bir süre konuşmadı, çok üzgündü) 'babam' dediği zaman burnumun direği sızlıyor".

(A) Yüz yüze görüşebiliyor musunuz?

"İmkânları yok hiçbirinin. Küçük oğlum askere gidecek, "Baba sen buraya gelmezsen ben askere gitmem" dedi. Ben çocuğumun yanına nasıl giderim öyle bu halde cebine 3 lira 5 lira harçlık koymazsan nasıl gidersin..." (Katılımcı hüüzünlenip sessiz kalınca konuşmaya devam edilmemiştir)

G4'deki bir katılımcı, çok seyrek de olsa çocukları ile iletişimlerinin olduğunu, çocukları evlendikten sonra onlarla görüşemediğini ve eşiyle ilgili kırılganlığını şöyle anlatmıştır:

"İki senede bir çocuklarımla haberleşmiyorum. Gidip geliyordum. Çocuklarımların ikisi de büyük... Eşimde var nikâhliyiz ama ayrı yaşıyoruz. Eşimle hiç görüşmüyorum. Eşimle ilgili duygusal bir durum yaşadım evden çıktım asıl sebebim benim kırılma sebebim eşim."

G3'deki bir katılımcı ailesinin evsiz olduğunu bilmediğini şu sözcüklerle anlatmıştır:

"Çocuklarım benim dünyam, her şeyim yani nefes alıp veriyorsam onlar için alıp veriyorum abim var dört tane ablam var. Ablam benim küçüğün bir büyüğü benim annem gibidir, bana çok yardım etmişlerdi ve ailemden hiç kimse hiç birisi çocuklarım dahil olmak üzere benim şu hayatımı bilmiyorlar şuanda. Yani bilseler her halde çok büyük üzüntü ve kahr çekerler."

Katılımcının evsiz olarak sokakta yaşamasını ailesinden gizlediği, bunun kabul edilmeyeceğini düşündüğü görülmektedir.

Geleceğe İlişkin Beklentileri

Katılımcıların bir kısmının geleceğe ilişkin beklentisi bulunurken, çoğunluğu umutsuz durumdadır.

Olumlu Beklentiler

G2'deki bir katılımcı *"Vallahi ben şu anda bekçilik işi olsun Başka bir şey istemiyorum. Evet, hem kalacak yerim olacak hem de çalışıyor olacağım"* diyerek kendi-

sine yalnız ve temel ihtiyaçlarını pratik olarak karşılayabileceği bir yaşam istemekte; G4’deki bir katılımcı da “Küçük bir evim olsun memlekette, burası da olur fark etmez, normal yaşayım yeter” şeklinde kısaca beklentilerini dile getirmiştir. G4’deki bekâr olan bir katılımcı da “...sıcak bir yuva kurmak istiyorum. Evlenmek istiyorum, Helal süt emmiş insan olsun yeter. Çocuklarım olsun, üç kişilik aile ortamı istiyorum” demiştir. Burada katılımcının gelecekle ilgili en büyük hayali iyi bir evlilik yapıp mutlu bir yuvasının olmasıdır.

Olumsuz Düşünceler

G4’deki bir katılımcı gelecekle ilgili olumsuz görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

“Dışarıda hayat çok zor, gerçekten çok zor. Yaşlanınca bir bardak su veren olmaz, yani bir hasta olduğun zaman kimse neyin var demez, yani ihtiyacın olduğunda etrafında kimse olmaz, rezillik. Ben memnun değilim, çünkü çok zor, sabah çok affedersin hastanede yatıyorsun, erkenden 100 defa kaldırıyorlar, evin gibi değil yani, güvenlikçi bizi sabah kaldırıyor, onlar kimin evsiz olduğunu biliyor. Ben de diyorum ki kimse düşmesin. Allah düşürmesin. Düşmanım da olsa istemem. O da düşmesin istemiyorum. Başkaları sokakta yalnız kalanlara iyi gözle bakmıyorlar.”

G4’deki başka bir katılımcı gelecek beklentisine ilişkin görüşlerini sadece sosyal güvence ve ekonomik kazanç ekseninden dile getirmiştir:

“Yani bir insan niye intihar eder. Ben kendi geleceğimi parlak görmüyorum, şimdi sigortam yok emekli olamıyorum, mal varlığım yok. Her şeyi çocuklarıma bıraktım çocuklarım da eşim de gel dedi, eve dn dediler. Ben kırıldım dedim dönmeyeceğim artık dedim. Yemin ettim dönmem. ...ölmeye razıyım, herkesin hayat hikayesi farklı, benimki de bu. Sadece iki dişim var gördüğünüz gibi, iki dişle yemek yiyorum, gördüğünüz gibi ama dişimi yaptırmıyorum, artık her şeyden vazgemişim tek şartım kimseye avuç açmıyorum. ...benim mantığım; ben öleceğim ama dik öleceğim, kimseye de muhtaç olmam, ölürüm ama kimseye başımı eğdirmem, hiç kimse babanız başkasına muhtaç oldu dedirtmem...”

Evsiz olarak sokaklarda yaşasa da bireyin başkalarına muhtaç olduğunun söylenmesini kabul etmediği; hala başı dik gururlu olduğu görülmektedir. Kararlı olmayı kendisi için bir erdem olarak görmektedir.

Tartışma

Bu çalışma, Antalya’da sokaklarda evsiz olarak yaşayan bireylerin kendileri ve aileleri ile ilgili bilgi edinmek, evsiz olmadan önceki yaşamları, evsiz olarak yaşadıkları süreçteki deneyimleri, evsizliğin nedenleri, karşılaştıkları sorunları ve beklentilerini anlamak; ilerde yapılacak çözüm odaklı çalışmalara rehber olması amacıyla yapılmıştır.

Bu çalışmada katılımcıların yaş ortalaması 46’dır. Kılıç ve Aslantürk (2019), dünya genelinde evsizlerin çoğunluğunun 24 yaş üzerinde olduğunu belirterek kendi çalışmasında katılımcıların %46’sının 46-59 yaş aralığında olduğunu; %52’sinin boşanmış, %42’sinin bekâr olduğunu bildirmiştir. Bunlara ek olarak sokakta yaşamaya başlamadan önce büyük çoğunluğunun ya anne ve/veya baba ile ya da eşi ile birlikte yaşadığını belirlemiştir. Bu çalışmadaki bulgularla benzer niteliktedir.

Çalışmanın bulgularından katılımcıların evsiz olma nedenlerinin başında aile içerisinde şiddet görmüş olmaları, ailede baba, anne ve eş gibi ailede önemli işleve sahip bireylerin kaybı, boşanma, yoksulluk ve krizler, alkol, madde ve kumar bağımlılığı gelmektedir. Acar vd. (2022) İstanbul’da 20 evsizle yapmış oldukları çalışmada, evsizliğe neden olan faktörlerin başında aile içi ilişkilerde yaşanan boşanma, ölüm, ikincil evlilik ve şiddet konusu olduğu belirtilmiştir. Küçük (2014) bir çalışmasında evsizlerin evden ayrılma nedenlerinin başında maddi sıkıntılar, aile içi sorunlar, boşanma ve özellikle de ebeveyn kayıplarının olduğu tespit edilmiştir. Özkan’ın (2020) İzmir’de geçici konukevinde kalan 50 evsiz erkekle yapmış olduğu çalışmada, evsizlerin sorunlu aile ilişkilerine sahip olduğu, ebeveynlerin boşandığı, terk ettiği veya öldüğü belirtilerek parçalanmış aile olgusunun evsizliğe neden olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada elde edilen evsiz olma nedenleri diğer literatür bulguları ile benzerlik göstermekle beraber; bu çalışmada katılımcıların ailede şiddet görmeleri ön plana çıkmaktadır.

Çalışmada elde edilen bir başka bir bulgu da evsiz bireylerin kendilerini içinde buldukları toplumdan dışlanmış ve damgalanmış hissetmeleridir. Evsiz olduklarını gizleyebilmek için, dış görünümelerini toplumdaki diğer bireylere benzer yapmak üzere, saç ve sakal tıraşı olmak, dişlerini fırçalamak, banyo yapmak ve temiz giyinmek için çaba göstermeleri dikkat çekmektedir. Özellikle öz bakım ihtiyaçlarını gidermek ve dinlenmek üzere katı atık toplama

yıp kazandıklarıyla pansiyonda kaldıkları tespit edilmiştir. zkan'ın (2020) yapmış olduğu araştırmada, sokakta yaşayan bireylerin görünümlerinden dolayı ötekileştirildiği, bu sebeple potansiyel suçlu ve hrsz olarak etiketlendiklerini belirlemiştir. Yapılan iki çalışmada evsiz bireylerin kendilerini aileleri, yakın çevreleri ve toplum tarafından dışlanmış/damgalanmış hissettikleri bildirilmiştir (Ersin ve Baş, 2021; Acar vd. 2022). Akyıldız'ın (2020) İstanbul'da 19 evsizle yapmış olduğu başka bir çalışmada, evsizlerin temel ihtiyaçlarını karşılama ve iş bulma noktasında sorun yaşadıkları, toplum tarafından dışlanmaya maruz kaldıkları; evsizlerin kiş mevsiminde barınma gereksinimlerinin arttığı, yaz mevsiminde de kişisel hijyen ve öz bakımlarını gidermede sorunlar yaşadıkları görülmüştür.

Çalışmada evsizlerin özellikle ilk günlerde geceleri sokakta korktukları için kendilerini güvende hissetmedikleri, bu nedenle geceleri uykusuz kaldıkları; ilerleyen günlerde hastane, kapalı otobüs durağı, cami ve otogar gibi aydınlık ve kalabalık alanlarda kendilerine güvenli yerler aradıkları, burada diğer evsizlerin yol gösterici olduğu ortaya çıkan bir başka önemli sonuçtur. Bu konuda yapılan çalışmalarda evsizlerin sokakta yaşadığı güvenlik sorununa dikkat çekilmiştir. Küçük (2014) alışmasında evsizlerin yaşadıkları zorlukların başında güvenlik sorunu geldiğini, bu sorunu gidermek için cami, hastane gibi kalabalık yerlerde kalmayı tercih ettikleri saptanmıştır. Bu literatür bilgisi çalışmadaki bulgularla benzer niteliktedir.

Çalışmada, evsizlerin sokakta yaşamaya başlama süreçleriyle ilgili olarak; ilk aşamada aileleriyle ilişkilerinin daha yoğun olduğu, bu dönemde evlerine ailelerine gidip geldikleri, zaman ilerledikçe görüşme, sıklığının azaldığı görülmektedir. Bu çalışmada evsizliğin bir süreç olduğu, ne kadar sorun olsa da aileden kopmak istemedikleri; zaman içerisinde sorunların çözümsüz kalması, derinleşmesi veya sokağın yaşam koşullarına alışmaları nedeniyle evsiz olarak sokakta yaşadıkları sreler uzamaktadır. Bu çalışmadaki evsizlerin başlangıç dâhil sokakta yaşadıkları ortalama süre 12 yıldır. Kılıç ve Aslantürk (2019) yapmış oldukları çalışmada katılımcıların %40'nun 5 yıldan fazladır sokakta olduklarını belirlemiş ve bu srenin evsizliği kronikleştirdiğini vurgulamışlardır. Ayrıca kısa süreli sokakta yaşama deneyimlerinin bir geçiş dönemi olabildiğini, bu dönemde kişilerin sorunlarıyla bahēdebilmeleri durumunda süreci sonlandırabildiklerini belirtmişlerdir. Mossman ve Perlin (1992)

evsizleri sokakta geçirdikleri süreye göre üç gruba ayırmış, üçüncü grupta kronik evsizlere yer vererek, bu grubu devamlı veya uzun süreli kalacak yeri olmadan yaşamını sürdüren bireyler olarak tanımlamıştır. Yaşam biçimi olarak sokağı benimsemiş ve içerisinde bulunduğu koşulları değiştirmek için çaba göstermeyen bireyler bu grupta yer almıştır. Bu çalışmadaki katılımcıların tamamı kronik evsizler grubunda yer aldığı söylenebilir.

Bu çalışmadaki evsizlerden birinin nüfusa kayıtlı olduğu yer Antalya, diğerlerinin ise Türkiye'nin değişik şehirleridir. Görüşmeler sırasında ikamet kaydı Antalya'da olan altı katılımcının yeni kimlik çıkarmak veya yenilemek, sağlık hizmeti alabilmek, işe girebilmek, sosyal yardım alabilmek için sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin desteğiyle Antalya için ikamet kayıtları yapılmıştır. Yine bu çalışmada evsizlerin büyük çoğunluğunun nitelik gerektirmeyen işlerde çalıştıkları, sokakta yaşamaya başladıktan sonra ihtiyaç duydukları kısa süreli inşaat, mevsimlik tarım işlerinde çalıştıkları, katı atık topladıkları belirlenmiştir. Ayrıca, evsizler geceyi genellikle küçük gruplar halinde ya da birbirlerine yakın yerlerde geçirmektedirler. Görüşmeler sırasında diğer evsizler dâhil kimseye güvenmediklerini belirtmiş olsalar dahi yine de birbirlerinden ayrılmadıkları, aynı kaderi paylaşanların birlikte olmaya çalıştıkları gözlenmiştir. Ayrıca Antalya'daki evsizlerin belediyenin aşevinden yemek yiyebilmeleri, bir sivil toplum kuruluşunun düzenli olmasa da özellikle kış aylarında hastanenin bahçesinde akşam yemeği vermesi evsizlerin beslenmesine önemli katkı sağlamaktadır. Evsizlerin ulaşım aracı kullanmayarak her yere yürüyerek gittikleri belirlenmiştir. Belediyenin aşevinin şehir merkezinde, sivil toplum kuruluşunun aşevine yaklaşık beş kilometre mesafede olması, evsizlerin büyük çoğunluğunun geceyi geçirdiği yerlerin de bu iki yere uzak mesafede olması, evsizlerin her gün uzun mesafe yol kat etmelerine neden olmaktadır. Bu durumun sağlık açısından faydalı olmakla beraber, sağlık sorununu bulunanlar ile yağışlı ve soğuk havalarda zorlayıcı olabileceği düşünülmektedir. Diğer yandan evsizlerin bu mesafeyi daha çok ikili üçerli küçük gruplar halinde gerçekleştirdikleri görülmüştür. Dolayısıyla bu durumun evsizlerin aralarındaki ilişki ve dayanışmayı da güçlendirdiği söylenebilir.

Sonuç

Bu alışma, Antalya’da sokaklarda evsiz olarak yaşayan bireylerin kendileri ve aileleri ile ilgili bilgi edinmek, evsiz olmadan önceki yaşamları, evsiz olarak yaşadıkları süreçteki deneyimleri, evsizliğin nedenleri, sorunları ve beklentilerini anlamak üzere yapılmıştır.

Katılımcıların evsiz olma nedenlerinin başında aile içerisinde şiddet görmüş olmaları, ailede baba, anne ve eş gibi önemli işleve sahip bireylerin kaybı, boşanma, yoksulluk ve krizler, alkol, kumar ve madde bağımlılığı gelmektedir.

Evsizlerin sokakta yaşamaya başladıkları ilk aşamada aileleriyle ilişkilerinin daha yoğun olduğu, zaman ilerledikçe görüşme sıklığının azaldığı belirlenmiştir. Katılımcıların sokakta yaşadıkları yıl ortalaması 12’dir. Dolayısıyla evsizliğin bir süreç olduğu, sokakta kalma süreleri uzadıkça aile ve yakın çevreleriyle olan ilişkilerinin zayıfladığı ve kopma noktasına geldiği anlaşılmıştır.

Evsizlerin genellikle hastaneler, otogar, cami avlusu, parklar, kapalı pazar yerleri, eski arabalar, sahil kenarları, pansiyon ve kapalı otobüs duraklarında kaldıkları görülmüştür.

Evsiz bireylerin kendilerini dışlanmış ve damgalanmış hissetmeleri, bu durumu gizleyebilmek için, sa ve sakal tıraşı olmak, dişlerini fırçalamak, banyo yapmak ve temiz giyinmek için çaba gösterdikleri tespit edilmiştir.

Evsizlerin kendi aralarında iletişimleri bulunmakta; özellikle sokaktaki ilk deneyimlerinde nerelerden ücretsiz yemek alabilecekleri, nerelerde kalabilecekleri konularında birbirlerini bilgilendirdikleri; ilerleyen zamanlarda da diğer evsizler dâhil kimseye güvenmediklerini belirtmiş olsalar da yine de birbirleriyle yakın iletişim içerisinde oldukları gözlenmiştir.

Bireylerin sorunlarını çözmek, ihtiyaçlarını karşılamak sosyal hizmet mesleğinin amaçlarından olup, evsizlik sorunu bu kapsamda yer almaktadır. Evsizler hem barınmaya erişimde yoksunluk yaşamakta hem de sosyal dışlanma ve ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Her birey gibi evsizlerin de yaşamlarını onurlu bir biçimde sürdürme ve barınma hakları vardır. Evsizlerin ihtiyaçları ve özellikleri dikkate alınarak toplumda işlevsel olarak kendisine yer bulacakları, sosyal adaletin ve eşitliğin sağlanacağı sağlık ve sosyal hizmet

politikalarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Evsizlerin sorunları ancak multidisipliner bir yaklaşımla çözülebilir.

Kaynakça

- Acar, B. , Bozkafa, H., Vural, B., Önal, S., Genç, M. & Yaman, Ö.M. (2022). Evsizliğin Nedenleri ve Deneyimleri Üzerine Nitel Bir Araştırma: Beyoğlu Örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33 (2), 339-358. DOI: 10.33417/tsh.986870
- Akyıldız, Y. (2022). Evsiz Bireylerin Sosyal Hayatı Üzerine Nitel Bir araştırma: "Türkiye Örneği". *Kent Akademisi*, 15(4), 1502-1521.
- Akyıldız, Y. (2020). Evsizlere Yönelik Sosyal Hizmet İhtiyacının Ekosistem Yaklaşımı Bağlamında İncelenmesi: İstanbul Örneği. Doktora Tezi. Yalova Üniversitesi. (s. 360)
- Akyıldız, Y. (2017). Dünyada ve Türkiye'de evsizlik sorunu ve çeşitli uygulamalar. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi (VIII-I)*: 67-91
- Akturan U, Esen A, 2008. 4. Bölüm alt teori, Nitel araştırma yöntemleri NVivo 7.0 ile nitel veri analiz, Editör Baş T ve Akturan U, Ankara, Seçkin yayınevi, (s. 81)
- Bekaroğlu Doğan, Y. (2020). Neoliberalizm, Evsizliğin Yönetimi ve Evsizlerin Hayatta Kalma Stratejileri. *İdealkent, Kentleşme ve Ekonomi Özel Sayısı*, Sayı:11, 1339-1378. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/idealkent/issue/56755/675914>
- Braun, V. ve Clarke V. (2019). Psikolojide Tematik Analizin Kullanımı. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 873-898.
- Echenberg, H., Jensen, H. (2008) Defining and Enumerating Homelessness in Canada (PRB 08-30E) (Ottawa: Library of Parliament, Parliamentary Information and Research Service). Sayı: 1.
- Ersin, İ., Baş, H. (2021). İstanbul'da Yaşayan Evsizlerin Sosyoekonomik Durumları, Sorunları ve Çözüm Önerileri: Fatih İlçesi Üzerine Bir İnceleme, *Maruf İktisat İslam İktisadı Araştırmaları Dergisi*, 1(2), s.41-67.
- Gelberg, L., & Arangua, L. (2006). Homeless people. *Social Injustice and Public Health*, 176

- Ikhan, V. (2006). Türkiye’de Evsizler Sorunu ve Sosyal Hizmet. Küreselleşen Dünya’da Sosyal Hizmetlerin Konumu Hedefleri ve Geleceği Sempozyum Sunum Kitabı. Antalya.
- İlhan, .G.N., & Ergün, Y.D.D.A. (2010). Evsizler ve toplum sağlığı. *Sosyal Politika alımaları Dergisi*, 20(20), 79-90.
- Kalaycı, S. ve Akin, A. (2021). Sokakta alıan çocuklar ve Gelecek Beklentileri. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, .1. Basım, Mayıs.
- Kılıç, A.K., & Aslantürk, H. (2019). Evsizlerin sosyo-demografik özellikleri ve sokak yaşam deneyimleri: Antalya rneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(2), 417-437.
- Küçük, M. (2014). Kent Yoksulluğu ve Evsizlik (İstanbul-Zeytinburnu Spor Kompleksi Barınma Evi rneği. Yüksek Lisans. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Kümbetoğlu, B. (2017). Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma Yöntemleri. Beşinci Basım. İstanbul: Bağlam Yayıncılık
- Mossman, D., & Perlin, M. (1992). “Psychiatry and the homeless mentally ill: a reply to Dr. Lamb.” *Am J Psychiatry*, 149(7): 951-957.
- Nies, MA. McEwen, M. (2001). *Community Health Nursing: Promoting The Health of Populations*(3rd ed.). W B. Saunders Company. p.526-542.
- zdemir, U. (2010). Evsizlik ve Evsizlere Genel Bir Bakış. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(2), 77-88.
- zkan-Kıran, D. (2020), *Evsizlik zerine Bir Kent Araştırması: İzmir rneği*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: İzmir Ktip elebi niversitesi (s 165- 166)
- Ravenhill, M. (2008). *The Culture of Homelessness*. Hampshire: Ashgate Publishing.
- Roth, D., & Bean Jr, G.J. (1986). New perspectives on homelessness: Findings from a statewide epidemiological study. *Psychiatric Services*, 37(7), 712-719.

- Yıldız, C., Çekmez, E. ve Bütüner, S.Ö. (2012). Fenomenografik Araştırma Yöntemi. Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, 6(2), 77-102.
- Yıldırım A, Şimşek H, (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. 11. baskı. Ankara. Seçkin Yayınevi